

Date: 25th January-2025

IJTIMOYIY IDENTITET VA O'ZLIKNI ANGLASH

Abdurahmon Shuhratovich Toymurodov

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ijtimoiy identitet va o'zlikni anglash, shaxsning jamiyatdagi o'rni, o'zini qanday his qilishi va boshqalar bilan munosabatlarini qanday tartibga solishi bilan bog'liq psixologik jarayonlardir. Ushbu maqolada, ijtimoiy identitetning rivojlanishi, uning shakllanishi, turli omillar va o'zlikni anglash jarayonlari haqida so'z boradi. Shuningdek, ijtimoiy identitet va o'zlikni anglashning bir-biriga ta'siri, shaxsiy va jamiyatdagi o'zgarishlarga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy identitet, o'zlikni anglash, psixologiya, identitetning rivojlanishi, ijtimoiy guruhlar, shaxsiylik, o'zini anglash, psixologik rivojlanish, o'zgarishlar, guruh kimligi.

Kirish:

Ijtimoiy identitet va o'zlikni anglash – bu ikki muhim psixologik tushuncha, shaxsning o'zini boshqa odamlar va jamiyat bilan qanday bog'lashini, o'zini anglashini va ijtimoiy rollarini qanday qabul qilishini belgilaydi. Shaxs, turli ijtimoiy guruhlar bilan o'zaro aloqada bo'lib, o'zini qanday ko'rishini va boshqalar tomonidan qanday qabul qilinishini tushunadi. Ijtimoiy identitet o'ziga xos bir to'plam bo'lib, shaxsning jamiyatdagi o'rnini, ijtimoiy guruhlar bilan aloqasini va o'ziga xos xususiyatlarini anglatadi. O'zlikni anglash esa, shaxsning o'zini qanday ko'rishi, o'ziga qanday baho berishi va hayotdagi maqsadlarini qanday anglashiga asoslanadi.

Asosiy qism:

Ijtimoiy identitetning shakllanishi va rivojlanishi murakkab jarayon bo'lib, ko'plab omillar tomonidan boshqariladi. Jamiyatda odamlar o'zlarini turli guruhlariga mansub deb bilishadi: etnik, milliy, jinsiy, kasbiy, yosh guruhlari va boshqalar. Ijtimoiy identitet, bu guruhlar bilan bog'liq bo'lgan normativ qadriyatlar va me'yorlarga asoslanadi. Shaxs, o'zini identifikatsiyalash orqali ijtimoiy tarmoqda o'z o'rnini topishga harakat qiladi. Identitet shaxsning o'zini boshqalar bilan qanday solishtirishi, bir xil xususiyatlarga ega bo'lgan guruhda o'zini qanday his qilishini belgilaydi.

O'zlikni anglash, ko'pincha shaxsning o'zini qanday tushunishi, qayerdan kelgani va hayotdagi maqsadlarini qanday amalga oshirishiga asoslanadi. Shaxs o'zining psixologik va ijtimoiy rollarini anglab, ularni amalga oshirishga intiladi. O'zlikni anglash jarayoni insonning o'zini ideal va haqiqiy holatda qanday ko'rishini, o'zining imkoniyatlari va cheklovlarini tushunishini o'z ichiga oladi. Bunda o'zlikni anglash ijtimoiy ta'sirlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, shaxsning qarorlar qabul qilishiga, o'zini anglashiga va maqsadlar belgilashiga ta'sir qiladi.

Ijtimoiy identitet va o'zlikni anglash o'rtasidagi bog'liqlik ko'plab psixologik tadqiqotlarda o'rganilgan. Shaxsning o'zlikni anglashining rivojlanishi, ijtimoiy identitetning shakllanishiga bevosita ta'sir qiladi. Masalan, o'zlikni anglash jarayonida

Date: 25th January-2025

shaxs, ijtimoiy guruhlar va ijtimoiy normativlar asosida o'zini qanday ko'rishini tushunadi. Bu jarayon shaxsning ijtimoiy aloqalarini, o'zini boshqalar bilan qanday bog'lashini va o'zining ijtimoiy roli haqida qanday fikr yuritishini shakllantiradi.

Xulosa:

Ijtimoiy identitet va o'zlikni anglash jarayonlari shaxsning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Shaxsning o'zini qanday ko'rishi, qanday ijtimoiy guruhga mansubligini his qilishi va qanday qadriyatlarni qabul qilishi, uning jamiyatdagi o'rnini belgilaydi. Shuningdek, ijtimoiy identitet va o'zlikni anglash o'rtasidagi o'zaro ta'sirlar, shaxsning o'ziga bo'lgan munosabatini va jamiyatga bo'lgan aloqalarini shakllantiradi. Bu jarayonlar psixologik rivojlanishning asosiy jihatlaridan biri bo'lib, shaxsning o'zligini anglash va ijtimoiy dunyoda muvaffaqiyatli yashashga yordam beradi.

ADABIYOTLAR:

1. Elov, Z., & Mamatov, O. T. (2024). TALABA SHAXSIDA BILISH FAOLIYATIGA MOTIVLASHTIRISHNING PSIXOLOGIK VA PEDAGOGIK ASOSLARI. " ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ" международный научно-методический журнал, 2(10).
2. Sattorovich, E. Z. (2024). O 'SMIRLARDA SUITSIDIAL HOLATLARNI KELITIRIB CHIQRUVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLAR. *PEDAGOG*, 7(5), 31-37.
3. Sattorovich, E. Z. (2024). SUD PSIXOLOGIK EKSPERTIZASI TARIXI RIVOJLANISH JARAYONI BOSQICHLARI. *PEDAGOG*, 7(4), 306-313.
4. Axmadovna, G. M., & Sattorovich, E. Z. (2024). INKLYUZIV TA'LIMDA PEDAGOG-PSIXOLOGNING KASBIY PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *PEDAGOG*, 7(4), 477-480.
5. Elov, Z. (2024). HARBIY XIZMATCHI KASBIY KOMPETENTLIGI NAMOYON ETILISHI VA RIVOJLANISHINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *IMRAS*, 7(1), 800-803.
6. Elov, Z. (2023). РУХИЙ-ЖИНСИЙ БУЗИЛИШЛАР ШАХСДА ИЖТИМОЙ ПСИХОЛОГИК МУАММО СИФАТИДА. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 43(43).
7. Ziyodullo, E. L. O. V. (2023). O 'Z JONIGA QADS QILISH MASALASI JAMIYAT OLDIDA TURGAN MUHIM IJTIMOY-PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 1(12), 50-54.
8. Ziyodullo, E. L. O. V. (2023). SHAXSDA FOBIYA HOLATI VA UNING DIAGNOSTIKASI. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 1(11), 66-74.
9. Elov, Z. (2023). DEVIANT XULQ-ATVORLI O 'SMIRLARDA SUITSIDIAL HOLATLARNI KELITIRIB CHIQRUVCHI OMILLAR:(Ilmiy tadqiqotlar natijalari asosida). *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 42(42).
10. Elov, Z. (2023). O'SMIRLAR ORASIDA SUITSIDGA MOYILLIKNI ANIQLASH VA KORREKSIYALSHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 41(41).

Date: 25th January-2025

11. Ziyodullo, E. L. O. V. (2023). SUITSIDIAL XULQ-ATVOR HAQIDA TAHLILLAR VA NAZARIYALAR. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 1(10), 11-22.
12. Elov, Z. (2023). ЎСМИР ШАХСИДА ДЕЛИКВЕНТ АҲЛОҚ–ДЕВИАНТ ХУЛҚАТВОРНИНГ ШАКЛИ СИФАТИДА. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
13. Elov, Z. (2023). ДЕВИАНТ ХУЛҚ–АТВОРЛИ ЎСМИРЛАР МУАММОСИНИНГ ИЛМИЙ АСОСЛАРИ ҲАҚИДА ПСИХОЛОГИК ЁНДАШУВЛАР ВА ТАҲЛИЛЛАР. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
14. Elov, Z. (2023). ДЕВИАНТ ХУЛҚ-АТВОРЛИ ЎСМИРЛАР ТОМОНИДАН СОДИР ЭТИЛАЁТГАН НОҚОНУНИЙ ХАТТИ-ҲАРАКАТЛАРНИНГ ПСИХОЛОГИК САБАБЛАРИ. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
15. Elov, Z. (2023). PSYCHOLOGICAL MECHANISMS OF DETERMINING AND CORRELATING MOTIVATION FOR SUICIDAL TENDENCIES IN ADOLESCENTS WITH DEVIANT BEHAVIOR. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
16. Elov, Z. (2023). O'Z JONIGA QASD QILISH DEVIANT XULQ-ATVORLI O'SMIRLARDA PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
17. Elov, Z. (2023). ДЕВИАНТ ХУЛҚ-АТВОРЛИ ЎСМИРЛАРДА СУИЦИДАЛ АҲЛОҚ ПСИХОЛОГИЯСИ. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
18. Elov, Z. (2023). СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА САМОУБИЙСТВА У ПОДРОСТКОВ С ДЕВИАНТНЫМ ПОВЕДЕНИЕМ. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
19. Elov, Z. (2023). О ‘SMIRLIK DAVRI INQOROZLARINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK SABABLARI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 35(35).
20. Elov, Z. (2023). VOYAGA YETMAGANLAR JINOYATCHILIGINI OLDINI OLISHNING IJTIMOY PSIXOLOGIK SABABLARI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 34(34).
21. Элов, З. С. (2023). DEVIANT XULQ-ATVORLI O ‘SMIRLARDA SUITSIDIAL HOLATLARNI KELITIRIB CHIQRUVCHI OMILLAR: Elov Ziyodullo Sattorovich Buxorodavlat universiteti, Psixologiya va sotsiologiya kafedrası dotsenti, Psixologiya fanlari bo ‘yicha falsafa doktori (PhD). *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (10), 325-328.
22. Ропиев, М. Ю., & Элов, З. С. (2023). Идентификация жараёни шахс ижтимоийлашуви муаммосининг психологияда ўрганилиши. *Science and Education*, 4(10), 387-392.
23. Elov Z.S. [Sud psixologik ekspertizasi tarixi rivojlanish jarayoni bosqichlari.](#) PEDAGOG RESPUBLIKA ILMIY JURNALI. 7 – ТОМ 4 – SON / 2024 - YIL / 15 – АПРЕЛ. 306-313

Date: 25th January-2025

24. M.A.Gafarova., Z.S.Elov. [Inklyuziv ta'limda pedagog-psixologning kasbiy psixologik xususiyatlari](#). PEDAGOG RESPUBLIKA ILMIY JURNALI. 7 – TOM 4 – SON / 2024 - YIL / 15 – APREL. 477-480
25. Z.Elov. [Социально-психологические причины формирования девиантного поведения у подростков](#). Pedagogik mahorat. Ilmiy jurnal. 2024
26. Z.S.Elov. [Zo'ravonlik jinoyatlarini sodir etuvchi shaxslar toifasi psixologiyasi](#). Pedagogik akmeologiya. Ilmiy jurnal 5/3. 2024
27. Элов Зиёдулло, Я. САМИНЖОНОВ. [Ўсмирлар орасида ўз жонига қасд қилиш ҳолати психологик муаммо сифатида](#). 2024. Journal of Pedagogical and Psychological Studies 2 (2), 69-78
28. O.Mamatov., Z.Elov. [Talabalarni bilish faoliyatiga motivlashtirishning psixologik va pedagogic asoslari](#). Journal of Pedagogical and Psychological Studies 2 (1), 37-42. 2024
29. Z.Elov. [Identifikatsiya jarayoni muammosining psixologiyada o'rganilishi](#). ZAMONAVIY PSIXOLOGIK TADQIQOTLAR INTEGRATSIYASI. Ilmiy konferensiya to'plami. 2023
30. Z.Elov. [O'z joniga qads qilish masalasi jamiyat oldida turgan muhim ijtimoiy-psixologik muammo sifatida](#). 2023. Journal of Pedagogical and Psychological Studies 1 (12), 50-54
31. Z.Elov. [Shaxsda fobiya holati va uning diagnostikasi](#). 2023. Journal of Pedagogical and Psychological Studies 1 (11), 66-74
32. Z.Elov. [Suitsidial xulq-atvor haqida tahlillar va nazariyalar](#). 2023. Journal of Pedagogical and Psychological Studies 1 (10), 11-22
33. Z.S.Elov. [Suitsidial xulq-atvorning zamonaviy psixologiyada o'rganilishi: tahlillar va nazariyalar](#). 2023. Science and Education 4 (10), 326-342
34. Sattorovich, A. E. Z. (2022). МАКТАБГАЧА YOSHDAГИ BOLALARDA UCHRAYDIGAN NUTQ BUZILISHLARI VA ULARNI YUZAGA KELTSIRUVCHI SABABLARNING BOLA RUHIYATIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI. *RESPUBLIKA KO'P TARMOQLI ILMIY TADQIQOTLAR SAMMITI*, 1(1).
35. Сатторович, Э. З. НУТҚДАГИ АЙРИМ НУҚСОНЛАРНИНГ БОЛА РУҲИЯТИГА ПСИХОЛОГИК ТАЪСИРИ. *ZAMONAVIY DUNYODA AMALIY FANLAR: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR (RESPUBLIKA ILMIY)*.
36. Элов, З. С. (2021). Суицид муаммосининг илмий-назарий асослари. In *Proceedings of the 10 th International Scientific-Practical Distance Conference* (pp. 294-296).
37. Элов, З. С. (2016). Суицидал хулқ шаклланиши ижтимоий-психологик муаммо сифатида (ички ишлар идоралари ходимлари мисолида). *Psixologiya*, 3, 23.
38. Elov, Z. S. (2015). Issledovaniya prichin usloviy, faktorov suisidalnogo riska. *Yevraziyskiy yuridicheskiy jurnal*, 7, 86.
39. Элов, З. (2021). Қадимги халқлар урф-одатлари ва ривожланган жамиятда ўз жонига қасд қилишнинг ижтимоий психологик сабаблари. Тарих ва бугун (қадимги халқлар урф-одатлари ва бугунги замон). *Общество и инновации*, 2(10/S), 169-173.

Date: 25th January-2025

40. Elov, Z. S. (2022). Suicide among adolescents with deviant behavior as a social psychological problem. *ВЕСТНИК ИНТЕГРАТИВНОЙ ПСИХОЛОГИИ*. Ярославль, (26).
41. Элов, З. С. (2016). СУИЦИДАЛ ХУЛҚ ШАКЛЛАНИШИНИНГ ИЛМИЙ АДАБИЁТЛАРДА ЎРГАНИЛИШИ: НАЗАРИЙ ТАҲЛИЛЛАР. *ЎзМУ хабарлари*, 269-271.
42. Sattorovich, A. E. Z. (2022). МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARDA UCHRAYDIGAN NUTQ BUZILISHLARI VA ULARNI YUZAGA KELTIRUVCHI SABABLARNINIG BOLA RUHIYATIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI. *RESPUBLIKA KO'P TARMOQLI ILMIY TADQIQOTLAR SAMMITI*, 1(1).
43. QODIROV, J., & Ziyodullo, E. L. O. V. (2024). Talaba-yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda globallashuv jarayonining ta'siri. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 2(1), 47-52.
44. Ziyodullo, E. L. O. V. (2024). SUD-PSIXOLOGIK EKSPERTIZASI TARIXI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI (ilmiy manbalar tahlili asosida). *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 2(1), 3-8.
45. Sattorovich, E. Z. (2024). JINOYAT SODIR ETISHNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK SABABLAR. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(1), 103-107.
46. Elov, Z. (2024). Zo'ravonlik jinoyatlarini sodir etuvchi shaxslar toifasi psixologiyasi. " *ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ*" *международный научно-методический журнал*, 1(9).
47. Sattorovich, E. Z. (2022). Psychological influence of speech disorders and the causes that cause them on the child's psyche. *Academicia Globe*, 3(01), 39-42.
48. Elov, Z. S. (2016). Researches of the Reasons Conditions. *Fastors of Suicide Rick Intellectual Archive*, 5(1), 49-53.
49. Зиёдулло, Э. Л. О. В. (2023). Девиант хулқ-атворли ўсмирлар орасида суицидал ахлоқ тушунчаси ва илмий таҳлиллар. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 1(1), 150-157.
50. Sattarovich, E. Z. (2017). Conditions and the reasons of cases of the suicide among the staff of law-enforcement bodies. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 5(3).
51. Elov, Z. S. (2021). Causes and analysis of suicidal thoughts among adolescents. *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD)*, 6(11), 75-76.
52. Элов, З. С. (2020). Психологические особенности самоубийств среди сотрудников оvd. *Психология XXI столетия*, 401-403.
53. Элов, З. С. (2014). Теоретические основы суицидального поведения. *Psixologiya*, 4, 16.
54. Элов, З. (2015). Исследования причин, условий, факторов суицидального риска. *Евразийский юридический журнал*, (7), 310-312.
55. Qizi, S. M. Z., & Sattorovich, E. Z. (2022). Priorities of psychological services in preschool educational organizations. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(3), 900-904.

Date: 25th January-2025

56. Зиёдулло, Э. Л. О. В. (2023). Девиант хулқ-атворли ўсмирлар орасида суицидал ахлоқ тушунчаси ва илмий таҳлиллар. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 1(1), 150-157.
57. Элов, З. С. (2017). Профилактика самоубийств сотрудников оvd. *Вестник интергативной психологии*, 208-212.
58. Furqatovich, U. F., & Sattorovich, E. Z. (2022). Suicide—as a global problem facing humanity.
59. Элов, З. С. (2016). Причины суицидального поведения: социальные и асоциальные факторы. *Вестник интергативной психологии*, 14, 112-115.
60. Toymurodov, A. (2023, December). MODERN INTERPRETATION OF PSYCHODIAGNOSTICS AND PSYCHOCORRECTION OF EXTREME SITUATIONS. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES"* (Vol. 1, No. 5, pp. 71-79).
61. Toymurodov, A. (2023). BASICS OF PROVIDING PSYCHOLOGICAL SERVICES TO MILITARY PERSONNEL. *Академические исследования в современной науке*, 2(24), 148-152.

